

Број 4.

САРАЈЕВО, ОКТОБРА 1887 .

Год. I.

Бог у природи.

Превод с руског.

(Свршетак.)

Особита мудрост Творчева огледа се у устојству човјечијег тијела; у њему сваки члан заузима своје мјесто и врши своју задаћу, један другом помаже, један другом служи, а сви заједно састављају једно цијело у најбољем реду. Поред тога у видимој природи има врло довољно средстава ради достигнућа жељене цијели. Мјесто — пребивање одговара потребама житеља; својство, ваздуха, свјетлости, и осталог удешена је устројству органских тијела животињских. Свугдје ниже служи вишем, бића неорганска служе органским, органски сваки члан подржава један другог а сви заједно служе ради одржања органског живота.

Свима у истини научењацима — филозофима најмилија је била радња разматрати природу и њен ток који је по њиховом слободном и дубоком расуђивању вјерни и непобитни доказ да има и постоји више Биће који тијем промишљава и управља. У разговору грчког филозофа Сократа са Аристодемом видимо, да он, објеђавајући истог указује му на мудро устројство тјела човјечијег.

Платон обраћајући пажњу на поредак и мудро уређење свијета, на небеска свјетлила — сунце, мјесец и звијезде и њихову задачу према земљи — доказивао је да све то држи и тијем управља велики и непостижими ум. Незнабошци могли су о Богу — Творцу знати путем расуђивања о природи и они проштења нијесу достојни, по ријечима премудрог, зато, што су дошли у изненађење о спољашњости оног што виде, на томе су своју мисао која је даље и дубље хтјела ићи — зауставили.

Од чега — запитајте — неки невјерују у Биће Божије кад свагда пред собом имају наставницу природу? Одговор је на то: непажња. Пред очима нашим један је предмет и ти си увјерен, да га ја видим, али га ја не видим, а то зато, што с гледањем нијесам употребио нужну пажњу.

Човјек само тада ће појмити природно откриће Божије кад се незадржава само на спољашњој страни дјела и сздања руку Творчевих но кад дубље у унутрашњи смисао и значај углуби се.

Та зато је и дат човјеку разум. Још више човјеку препријечује видјети Бога у уређењу видиме природе — неморални — искварени живот његов.

Покварени човјек по ријечима пророка и псалмопјевца Давида падајући из гријеха у гријех постепено у души одваја се од Бога т. ј. пошто му је ум потавнио и тјелом у гријеху огрезао шта је могло и сљедовати но затровати у својој души клицу осјећања у Бога и Његов промисао. „Нема Бога у мислима његовим, Божији промисао за њега је туђ постао“. Псал. 9, 24—27.

Неморални и скроз покварени човјек

не жели да Бог постоји, зато што га се боји као праведног судије који по дјелима и награде дијели.

У природи је Бог показао величанственост дјела својих: да има сватни Его вохваљама свк люди и да повкдаютз величне дкказ его. (Псал. 110, 1, 2.)

Пророк и псалмопјевац Давид ревносни и пламени проповједник великих дјела Божијих препоручује и налаже нам да не скривамо, но велегласно да исповједамо, признајемо и хвалимо величанственост дјела и саздања Његових. (Псал. 104, 1, 2.)

Из црквенога права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић професор богосл. на Рељеву.

О светим тајнама.

Под именом светих тајна разумијемо извјесне црквене службе, које је установио сам Господ наш Исус Христос, у којима сваки, који вјерује, посредством неких видљивих знакова, прима божанствену благодат. С тога, што ми не можемо умом нашим схватити, али тврдо вјерујемо, да се у тима службама излијева на нас тајно Божја благодат, зовемо оваке свете службе тајнама.

Спаситељ је даровао својој светој цркви седам тајна: Крштење, миропомазање, причешће, покајање, свештенство, брак, јелеосвећење. Крштење рађа човјека на ново, а миропомазање му даје снагу и утврђење; причешће га поставља у заједницу са Христом, а кајање очишћава пред Богом гријехе његове, које је учинио у животу, као што крштење пере од гријеха Адамова; тајном свештенства добијају најдостојнији међу људима божанствену благодат, да могу браћи раздавати благодат светог Духа; тајном брака благосиља црква момка и дјевојку, да буду муж и жена, и да рађају људе, као и сами што су, у славу Творцу; — и најпошље, кад се човјек као презрео род, или прије времена увео цвјетић, спрема, да остави земљу, у којој је био странац, и страшна вјечност предањ дође, брижљива црква не пушта га без духовне брашнице, него седма тајна, свештање масла, која се свршује над болесником, или исцијели тијело, или спрема душу за полазак.

Во тајне шимчисја три — говори „Православно исповиједање“ (дио I. одговор 100. — Православно исповиједање је симболичка књига православне цркве, одобрена и потписана од

сва 4 источна патријарха 11. марта 1843. Симболичком књигом зове се за то, што она излаже православно учење на основу учења древне, васељенске цркве, и у потпуној сагласности ш њиме) — 1. *вещи приличнаја, јако јест вода на погруженије, хлѣб и вино во евхаристију, јелеј и прочаја по тајнству.* 2. *Свјашченик да будеш законо хиротонисани, или епископ.* 3. *Призивание свјашаго Духа и вид словес, имиже јереј свјашчаеш тајну силоју свјашаго Духа, со мислију изреченоју, жеже освјашити шују* — т. ј. при свршивању тајне иште се троје: 1. Прилична твор (материја, која видљиво представља благодат Божју) као што је вода за погњурење, хлѣб и вино за причешће, уље за помазање, и друго сходно тајни. 2. Свештеник законито рукоположени или епископ. 3. Призивање светог Духа и форма ријечи, којима свештеник освећује тајну силом св. Духа, исказујући намјеру да се освети тајна.

I.

О тајни крштења.

Крштење је тајна новог завјета, у којој, се при погњурењу тијела човјечијег у воду, на коју сиђе благодат Божја, пере невидљиво тијело онога, који вјерује, не само од Адамова гријеха, него и од свију пошље рођења на до крштења почињенијех гријехова. — „Идите научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и св. Духа“, рекао је Христос Спаситељ својим ученицима, и тиме установио ову тајну крштења. (Мат. 23. 19.). Он јој је дао и важност у ријечима: „Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у царство небесно“ (Јов. 3. 5.).

Да буде тајна крштења правилно свршена, иште се сљедеће:

1. Вјера и познавање православнога учења од стране онога лица, које приступа ка крштењу, које жели, да постане члан тијела Христова, и да се у Христа обуче (Марко 16. 16; Јов. 3. 18; Гал. 3. 27; трулскога или шестога васељенскога сабора прав. 95. и 96.; лаод. саб. пр. 46.; прав. испов. дио I. одг. 101.; књига о дужностима парох. свештенства гл. 72. 73. 74. и 75.). Правило трулског или VI. вас. сабора 78. гласи: „Који се просвећују, морају бити поучавани у вјери, и петог дана сваке седмице давати одговоре епископу или презвитерима“. (Текст правила приводимо из „Зборника правила дра и архим. Н. Милаша, 2. издања).

2. Прави епископ или презвитер, који није под тешким, смртним гријехом, и који је трезвен — и ако по поуци свете православне цркве сила и важност св. тајна остаје потпуна, без обзира на то, да ли је достојно или недостојно оно лице, које тајну свршује — (апостолско прав. 47. и 50.; Вас. вел. прав. 1.; правосл. испов. дио I. одг. 103.; књига о дужн. парох. свешт. гл. 76. и 77.). Јер, који су од јеретика крштени, не могу бити ни вијерни ни клирици (ап. пр. 46. и 68. — Јеретик је онај, који се је сасвијем одвргао, и од саме се вјере отуђио, а расколник је онај, који није сагласан са светом црквом у неким црквеним пословима, — који се не тичу исповиједи о догматима или о тајнама — и у питањима, која се дају уравни: Вас. вел. пр. 1.). Епископ или презвитер — говори ап. пр. 47. — ако изнова крсти онога, који у истину има крштење, или, ако не крсти онога, који је од нечастивог био оскврњен, нека се свргне, јер се наругао крсту и смрти Господњој, и није разликовао праве свештенике од лажних свештеника (види Вас. вел. пр. 1.; књ. о дужн. гл. 82.).

Не крштавају се по други пут они, који су крштени у име Оца и Сина и св. Духа (II. вас. саб. прав. 7.; VI. вас. саб. прав. 95.; Вас. вел. пр. 1.).

„По во времја коеја нужди — говори „Прав. испов. (дио I. одг. 103.) — можеш шворити тајну сију и мирское лице, мужа или жени, употребљајушечее подобајушцију вещи, вобу шросијуу и јестественију, наносјашчее и реченаја словеса: Крешчашчсја раб Божиј (или раба Божија) „имјарек“, во имја Оца и Сина и свјашаго Духа, шворјашчее и шрикратиное низвождение“ — т. ј. но у вријеме које нужде, може свршити тајну ову и свјетовно лице, муж или жена, употребљајући сходно материју, воду просту и природну, и изговарајући речене ријечи: Крешчашчсја . . . спуштајући (дијете) три пута (у воду). — Ако на тај начин крштено дијете, остане у животу, онда свештеник допуњава то крштење на шљедећи начин: Пошље узгласа „Благословен Бог наш“ чита молитву пред миропомазањем; за тијем приступа мазању

дијетета св. миром, пак онда обилази три пута око аналогije, уз појање: „Јелици во Христа креститесја“ и редом свршава до краја остали чин по требнику („Истина“ бр. 13. од г. 1886.).

3. Крштење мора бити обављено одмах, ради опроштаја од гријехова и препорођења (картаг. саб. пр. 110.), и сходно заповиједи Христа Спаситеља (Мат. 23. 19.) у име Оца и Сина и св. Духа, — и у три погњурења. На погњурење упућује већ својим значењем грчки глагол „ваптинизин“ = погњурити; отуда „ваптинизма“ = погњурење, крштење. Тако су превели ову ријеч 70 толковника у 2. књизи о царевима (гл. 5. 4); у такоме је она значењу приведена и у јеванђељу од Матеја (гл. 28. 19.). Они предмети и дјјјства, која апостоли приводе у својим списима као праобразе крштења и ради сравњења са крштењем, значе погњурење на пр. потопа и ковчег Нојев (I. Петрова 3. 20. и 21.), прелаз преко црвенога мора (I. Кор. 10. 2), бања (Миту 3. 5), погребјење и васкрснуће Спаситељево (Рим. 6. 4.) и т. д. Апостолско правило 50. изрично заповиједа погњурење и то погњурење у три пута: „Епископ или презвитер, који не изврши у једној тајни три погњурења, него једно погњурење, које се даје у смрт Господњу, нека се свргне“. Јер није рекао Господ, у моју смрт крстите него: Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и св. Духа“. — Валсамон, знаменити источни канониста из 2. половине 12. вијека, завршује своје тумачење правила 7. другог вас. сабора овако: „Сви, који се крсте једним погњурењем, крсте се изнова“. (Прав. свјатих апостол . . . Москва 1876/7. књига II. стр. 113). Правило 8. нашега црквенога зборника, крмчије књиге, гласи: „Није крштење, које се не изврши у три погњурења“ (у овоме смислу изражавају се и прав. ап. 49.; I. вас. пр. 19.; II. вас. пр. 7.; Вас. вел. пр. 1.).

Тертулијан презвитер картагинске цркве (+ 220.) изражава се односно овог питања овако: „Nec semel, sed ter ad singula nomiuс in personas singulas tinguimur, ter mergilamur“ (Филарет догм. богословље II. изд. II. дио стр. 214.), т. ј. Не један пут, него три пута у (свако поједино) име свакога појединога лица спуштамо се у воду, три пута погњурavamo.

Свети Дијонисије Ареопагит (члан ареопага т. ј. највишега судишта; живио је у 1. вијеку) у своме спису „О црквеној јерархији“ (књ. 2.) свједочи о погњурењу у три пута говорећи: „Јерарх крсти га, погњурјујући три пута у воду, и три пута издижући га из воде, призивајући тројствено ипостас божества (свети Дијонисије ареоп. и творенија јего, од еп. Порфирија успенског стр. 59.).

Крштење дакле није правилно, ако није извршено трикратно погњурење у име Оца и Сина и св. Духа, (сравни: ап. пр. 49.; I. вас.

саб. пр. 19.; П. вас. саб. пр. 7.; VI. вас. саб. пр. 95.; Вас. вел. пр. 1.; прав. испов. дио I. одг. 103.; књ. о дужн. гл. 84.). Облијевање је обичај римске цркве, па и протестантских опћина. Обичај облијевања (*adfusio*) и по том трикратно окропљење (*aspersio*), почиње тамо још у 8. вијеку; а од 13. вијека постао је опћим. — Православна црква у својој науци допуштала је и допушта крштење облијевањем само код болесника (неок. саб. пр. 12.; лаод. 47.; карт. 45.; Вас. вел. пр. 5.). У болести крштени звали су каиници, које име долази од грчке ријечи „клин“, што значи постела, за то, што су такве обично на постели крштавали, јер нијесу могли устати, да у воду погњурени буду (прав. св. ап. у српскоме преводу с тумачењем од Н. Милаша II. изд. 1878. стр. 67.). А да православна црква није одобравала тај обичај крштења облијевањем, види се из 12. прав. неок. сабора, које не допушта, да буде свештеник онај, који је облијевањем крштен.

4. При крштењу мора се употребити вода и то чиста и природна, јер, ко се не крсти водом и Духом, не може ући у царство небесно (Јов. 3. 5; Вас. вел. пр. 91.; прав. испов. дио I. одг. 103.).

Не смије се крстити ни агиазмом т. ј. богојавленском водицом, осим крајње нужде. — Учење, да се може крстити и земљом, није учење православне цркве. То је учење схоластика, т. ј. пристања школске филозофије, која се јавила у средњем вијеку на западу у манастирима и епископским школама, који су тежили, да доведу у склад откривење са филозофијом, вјеру са знањем — потчињавајући иначе сваку науку богословији. Они су измишљали и истицали и многа смијешна питања и замишљали себи случајеве, који се никад или врло ријетко у пракци црквеној јављају.

5. Тајну крштења треба обављати у цркви (VI. вас. саб. пр. 59.; прво-другог саб. у Цариграду прав. 12.). Ради погњурења у воду свака црква мора имати крстијоницу, направљену из мрамора или из камена или од каквога метала, а толико дубоку, да се сво дијете погњурити може. Крстијоница се поставља по старом обичају с десне стране при улазу црквеноме — у паперти, или како ми зовемо, у женској препрати.

Воду, у којој је већ један пут крштавано, ваља из крстијонице пролити, тамо, гдје се не гази, јер свако дијете треба одјелито крстити и за свако се мора вода осветити.

У случају какве нужде, или је црква далеко, а врло рђаво вријеме, може се крстити и у кућама (прво-др. саб. пр. 12.; књ. о дужн. гл. 83.). Правило 31. трулскога сабора гласи односно службџу у кућама: „Клирици, који свршавају службу, или крсте у молитвеним одајама, што се по кућама налазе, наређујемо,

да то имају чинити с приволом мјесног епископа; и за то, који клирих не буде на овај начин то чувао, нека буде свргнут“.

6. Кум дјетета доста је једно, али православно лице, које прима на се ту дужност, да своје духовно чедо, ако нема другога учитеља, васпита у вјери и закону (Дијонисије ареоп. „6 цркв. јерархији књ. 2.; прав. испов. дио I. одг. 103.; — требник указује такођер на једног „воспријемника“). Само у ванредном случају може кумовати иновјерак, али и он треба да очита символ вјере православне (књ. о дужн. гл. 80.)

Не могу кумовати још: а) малољетни с тога, што су и сами још невјешти у вјери; нужно је за мушко 15, а за женско 13 год. (Књ. о дужн. гл. 80.) — грађанско је пунољетство, навршена 24 година: § 21. опћег овстр. грађ. закона). б) слабуњави, јавни грјешници, и она лица, која су на рђавом гласу. (Требник П. Могила архиеп. кијевскога од 1646. дио I. стр. 12. по „Истини“ од 1886. бр. 10). в) родитељи својој дјечи, јер би настао између њих други степен духовнога сродства и морали би се развести, (Трул. саб. пр. 53.) г) свештеник туђему дјетету у исто вријеме, кад га и крсти, осим, кад је опасност смрти. Може свештеник своје дијете крстити и вјенчати (вел. требника пр. 209. и 210.) д) не смије кумовати калуђер, по 84. пр. вел. требника.

7. Крштење се смије обавити само над живим дјететом, нипошто над мртвим тијелом (картаг. саб. пр. 18.) — Оно се, ако је правилно обављено, над никим не понавља више, јер како се човјек један пут рађа у прародитељскоме грјеху, то се душа његова очишћава само један пут од тога грјеха, једним крштењем. И почем се он не може по други пут окривити за прародитељски грјех, то се не може ни крштавати по други пут (картаг. саб. пр. 48.; прав. испов. дио I. одг. 102.)

Кад се сумња, да ли је дијете крштено, онда га треба крстити, све и онда, кад би се нашао код дјетета папир, који би свједочио, да је дијете крштено, али није назначено нити име дјетета, нити свештеника, који га је крстио.

У томе случају форма ријечи, које се изговарају при крштењу гласи: „Крещиаетсја раб Божиј, аише јешче не крещен јест, во илја Оца и Сина и св. Духа“ (трул. саб. пр. 84.; карт. пр. 72.; књ. о дужн. гл. 86.) Болесни, који не могу за себе одговарати, крсте се тада, када по њиховој жељи други за њих даду свједоцбу, а под своју одговорност (корт. саб. пр. 45.) — Носећу жену треба крстити, чим она захтје; јер у томе ништа нема опћега родитеља са рођеним, пошто се у исповиједању воља свакога за себе очитовати мора (неокес. саб. пр. 6.)

Ако жена роди такову наказу, која нема човјечијега тијела, тада свештеник не смије крстити. Ако ли се сумња, да ли је човјек или каква животиња, онда се употребљује формула при крштењу ова: „*Ашче сеј јесте чело-*

вјек крешчаешја раб Божиј . . . во илја Оца . . .“ Ако дијете има двије главе и двоја прса, онда треба облијевањем крстити сваку главу за себе. (Требник П. Могиле по „Истини“ од 1885. бр. 2.) (Наставиће се.)

О хришћанском браку.

Поука Светога Јована Златоуста.

С руског превео Ристо Ј. Чајкановић.

(Свршетак.)

Хришћански сригузи не треба да дају једно другом повод на љубоморство.

Према свијем женама муж мора да се понаша тако, да не би узбудио љубомору у својој жени, и клонити се сваког подозрења (сумње) невјере, клони се поучава Јован Златоусти, — не само прељубочинства, него и најмањих повода к љубомори. Ако жена твоја залуд (забадава) подазире (подзрева сумња) тебе, — онда је утишавај и доказуј јој. Немој са мржњом и набусито владати се према њој, то она чини по превеликој бриги својој за тебе, она се боји за право своје властитости; јербо њена властитост — тјело је твоје, — а то обладање за њу је скупле од свега. Али и муж да не поступа тако, да би на њега приличне (достойно) падало подозрење. Кажми ми, зашто се ти по цео дан предајеш друштву, а жени само у вечер? Поступајући тако, ти не можеш уклонити сумњивој (подозривој) љубави, њеној јакој преданости и бојазни. Она (жена) боји се, да когођ не би покрао њену ложницу (постељу), да не би ко отео од ње великог добра, и да јој не би одузео законитог уживања.

И мужу и жени свети Јован настојчиво доказује, да они не треба да подозревају једно друго само по једним ријечима, или по чувењу, и у опће по каквим било ништавим узроцима а тим више не треба ни да сами, ни преко туђих људи гоне траг једно за другим, да не би по лакоумљу (поводљивости) или по неразумној сумњи (или што се по неразумности може чинити, т. ј. преставити уобразити) разорити своју супружну срећу.

10. Назначај и главне дужности законите (вјенчане) хришћанске жене.

Назначај жене и њене дужности св. Јован Златоусти изговара у овим ријечима: жена је обручена (предата) мужу за заједничког живота, да рађа дјецу, а не за нечистоту; — зато да би чувала кућу, подучавала мужа да буде поштен, а не само зато, да би му набавила себе као ствар за нечисте насладе (задовољ-

ства). Дужност је женица — чувати стечено, са штедњом употребити тековину мужевљево, и бринути се о домаћем кућењу — управљању. За тога је Бог и дао жену, да би како у томе, тако и у многим другом она била правом помоћницом и утјешитељком за мужа.

Главна је дужност жене — да буде покорна своме мужу. Јован Златоусти тумачећи ријечи св. Апостола Павла; жене својим мужевима покоравајте се, као Господу, вели, подлино . . . „жена мора се покоровати мужу као Господу. Јербо, ако онај, који се непоковава цару, и спољашњим грађанским властима, то онда се он Божијој наредби противи, те је онда тим више крива у такој противности она, која се непоковава мужу: тако је изволио Бог од постања — и почетка. Даље св. Апостол доказује, да је муж глава жени као што је Христос глава (господар) цркви (хришћанству). Како су црква, т. ј. људи и жене (народ) хришћански у скупу, покорни Христу, тако и жене морају бити покорне својим законитим (вјенчаним) мужевима као Богу.

11. О понашању жене према свога законитог (вјенчаног) мужа.

Живећи више у средини тихог породичног живота, више смјерна и њежна срцем, жена има потпуну могућност и најпречу дужност умиривати (утишавати) мужа, који је измучен тешкоћом и бригом друштвених и државних (господарствених) послова, — и као што је потребно да се она мијеша у његовим бригама (словима), својим надзором над њим у свако доба — жена је дужна подстицати у њему нову чилост у раду и веселу одважност у пословању. Жена мора се владати тако, да би муж сматрао на своју кућу, као на рајско обитаване, у коме он у свако доба може наћи искрену (праву) љубав, мир, тишину, и мношину другигјех радости, — да би по довршетку разновртних послова и забава изван дома, хитио к себи, ка својој жени, а да не тражи да се проводи и утјешава у каквијем другим мјестима. Да ли ишта може бити несмишљеније

(дуђе) а за породичну срећу да је од више штете него то, кад жена срета свога мужа, иза његова труда и бриге (настојавања), не са знацима љубави и њежне преданости, него са којекаквим пркосима или прекорима, са изразом своје досаде и незадовољства, а понекад и саруглом. У таквом случају она мора себе кривити, ако се њен муж стане клонити од своје куће, и сваки дан почне се смудати по туђим кућама, тадај ће породична срећа женина потпуно пропасти. Муж, размишља (расађује) Јован Златоусти, проводећи вријеме на пазару и у судницама свјетским бригаама бохра се као с таласима. А жена остајући код куће, као у некој школи мудрости удубећи се мислима сама у себи, могућа је бавити се са молитвом, и читањем књига. И као што се сама (жена) море научити добротинству, тако сретајући и забрињеног мужа, може га умирити и утјешити, одклоњати од њега по душу штетне и неваљале помисли, и опет пуштати га од куће с добрим мислима и умиреним осјећајима. Па доиста осјем побожне, паметне жене нико не може тако лако и брзо довести мужау мирно стање, и наклонити његову душу на свако добро као она. Ни другове ни учитеље, ни поглаваре своје он неће тако послушати, као своју супругу, кад га она наговара и савјетује, — будући да њен наговор сједињен је са неким задовољством, које произлази од пламтеће љубави подговоритељке. Могу вам преставити за примјер врло многе мужеве — напрешитих и јогунастих, који су умекшати били на ови начин. Јербо жена пребива недовољено са својим мужем при столу и одмарању, са људима и на само, у свему њему је одана, и тако тијесно саједињена с њиме, као тјело с главом. Те по томе ако је само жена разумна и брижна, нико се не може споредити с њоме у њеном старању (настојавању) и бригаама о своме законитом мужу.

12. О владању законитице жене сирам своје куће.

Основом свију добријех врлина супруге, служи њена разумна и истинита љубав сирам мужа. Св. Јован Златоусти, објасњујући ријечи Апостола, да жене морају бити смјерне, чисте, настојне о кућењу, и добре, па вели: то све произлази од љубави; жена бива добра и настојна о кућењу од љубави и наклоности (расположења) према мужу; а која мрзи по мужа, не ради (не брине се) о кући. Јербо од љубави рађа се смјерност, љубавом прекраћују се сваке свађе (инади). Ако је муж од друге вјере (не хришћанске), онда он (за љубав жене хришћанке) брзо ће се увјерити (убиједити) а истини вјере Христове; а ако је пак Хришћанин, онда ће постати бољим. При домаћем реду — тедарућу и духовна уредба имаће мјеста, а у противном случају и ово потоње (т. ј. духовно) није поуздано. Јербо брижна и настојна (под-

хватна) жена за кућу, биће и смјерна и добра кућеница домаћица неће мислити о раскошу, о неумјереним трошковима, и онечем што је слично томе.

13. Савјеш добронаравним женама како ће поправити своје покварене мужеве.

Да би заслужили љубав свога мужа, и кроз то добити наравни на њега уплив, жена је дужна не самим ријечима, него самим (истим) својим животом показати, да она воли све оно што је добро и правично, и мора се постарати да буде побожна. Не само ријечима, — вели св. Јован Златоусти, колико чином (дјелима) треба поправљати мужа. Кад он увиди да си ти уредна, нерасипна, и не жудиш за украсом (накитом) не треба ти много приноски, него се задовољаваш и садашњим, када не будеш искала од мужа свога ни златног накита, ни бисера нити скупоцјеног бриљанта, ни скупога руха; него кад будеш и сама вољела смјерност, поштење, умиљатост, па то будеш захтјевала и од свога мужа; онда ће он трпљиво па баш и са задовољством послушати твоје савјете, и мало по мало поћеће поправљати своје слабости, недостатке и погрјешке.

14. Савјешовање женама које су веома привржене расату и раскошу.

Светитељ Јован Златоусти са особитим настојавањем обара женски расап и жудњу за накит, правично налазећи у тим манама и слабостима праве узроке пропасти, и неслоге у многим породицама. Ако ти хоћеш угодити своме мужу, — вели жени св. Јован — онда мораш украсити и накитити своју душу, а не тјело. Не чине тебе толико златни накити љубезном и умиљатом своме мужу, колико умјереност и пажња спрам њега, и приправност и умријети за њега, — то највише савлада мужеве, — а ти накити, боду им очи, због тога што им наноси штету њиховој кеси, причињавајући им велике трошкове и бриге... Тим начином и домаћи послови и приходи налазе се у бољем реду, када злато — новци издају се на одјећу тјелесну (као скупе поставе, и по моди хаљине), не на нарукнице (браслете и др.), него на потребе које су најпрече, као што је: на издржавање слуга, на обдржавање куће, на одгојивање дјецe и др. нужде. А ако напротив оно (злато) увијек буде упадало у очи мужевима, и кидало му срце, каква је онда од тога корист? Блесак (сјајност) злата не море преварити растужено срце мужево. Нека знаш, и буди увјерена, макар да би ти била најљепша од свију жена, немореш се допасти ономе, чију душу огорчиш сувишним и прећераним раскодима; ради тога потребно је весело и мирно стање духа. Када се сви новци потроше на украс женин а међутим појави се у кући оскудица, онда нема никакве дражести за супруга.

Због тога, ако хоћете да вас заволе мужеви, чините им задовољство, а то ћете учинити онда, кад се престанете ресити и китити више но што је нужно. Сви ови украси и накити имају неку дражест у прве дане брака, али у потоње вријеме смањује им цијену (вриједност). Јербо кад ми на небо, тако прекрасно, и на сунце, тако осијавајуће по навици негледамо све увијек са једнаким удивљењем, зар ћемо се онда чудити тјелу украшену вјештачки? Ово велим због тога, да би завољели љепоту која не гине (не вехне), са којом заповједа да се красите Апост. Павле, т. ј. не златом, или бисером, рухом (одјећом) скупоцјеном, него као што приличи женама, које су се завјетовале владати се побожно, и са добрим дјелима. Ти хоћеш да се допадаш туђим људима, и да добиваш од њих пофалу? Не, поштена жена, не може имати такве жеље. Да, па нико које уредан, паметан и смјеран неће је зато пофалити, већ ако једни пространи (неуздржљиви) и који себи радо нагађају (сластољубиви); па баш и они (т. ј. распуштени) неће казати о њој добро, него ће је још зато осудити, што им сама даје повода бацати на њу нечисте погледе. Али жену уздржљиву и они, и други и у опће сви вазда ће пофалити и уважавати, — будући, гледајући на њу, не само да не осјећају никакве повреде (т. ј. страсти привлачења), него ће још примити од ње углед (лекцију) добродјелности. Па дакле, велика јој бива почала од људи, а велика награда и од Бога.

15. Укор женама које су се навадиле кишиши, и показивање на посљедице од тих новаци.

У колико је благотворан уплив добротворне и доброћудне супруге на свога мужа, у толико убитачно чине на њега њене погрјешке. У њима обично завршује се узрок тај, да муж почне тражити забаве и утјехе изван домаћег огњишта, — па зар је чудно кад посље тога огорчени муж својом женом и примамљен од које било од туђих лијепих жена или цура, да он лако упадне у раширену за њега мрежу, срамног прељубочинства? Св. Јован Златоусти, укоравајући раскошне жене, вели: од тога су љубоморства, отуд је прељубочинство мужева, кад их ви не можете постићи к поштењу, него нагоните да налазе задовољства у оном, чим се красе непоштенице. Те по томе се они (мужеви) врло брзо улове у загрљаје непоштеница, јербо кад би ти као законита — вјенчана жена научила подхрањивати у њему презирање и мрзост и утјешавати се не погрјешкама (порочности) него са побожношћу, и смиреношћу и т. сличним добродјелностима; онда се неби он тако лако предао курварству. Китити се таким начином т. ј. у злато и скупо камење) то баш може и курва, а оћести се у добродјелност није њен посао. Те дакле приучи свога мужа да налази задовољство у таком накиту (украсу), које га он не може виђети на непоштеници. Тадај ће и твој муж бити умирен и поштен, а ти ћеш бити поштована и уважена, па ће вам Бог бити милостив; па ондај ће вам се сви чудити, а ви ћете достићи будући је вјечитих добара на небу.

IV. Катихетичка бесједа.

О Богу, једином по суштеству и о својствима Божијим.

Вјерују во јединого Бога Ошца.

Овако вјерујемо ми а и сви православни Христјани, и тиме се разликујемо од јазичника или многобожника, који вјерују у бездушне и многе богове.

Ко је Бог сам у себи, то нико не зна. Ипак толико можемо постићи својим слабиим разумом, на основу св. откривења, да је Бог Дух, — Дух вјечан, свемогући, свеблаг, најправеднији, свуда присутвујући, свевидећи, најзадовољнији и најблаженији.

Бог је Дух т. ј. суштество које нема тијела. О том нас увјерава сам Господ Исус Христос, који говори: „Дух јест Бог“ (Јов. IV. 24.). Ако га и видимо ми на иконама у виду тијела човјечијега, то је зато, да би што боље поватије о Њему добили. Тако, руке Божије означају свемогућство, очи и уши — свевидјење.

Бог је Дух вјечан, који нема ни почетка ни свршетка свога бића, него је свагда био, јест и биће. Заиста, браћо, за нас је то непоњатно, како је могуће бити без почетка и свршетка; а то зато, што ми живећи на овом земном свијету, видимо да све има свој почетак и свршетак. Да би се боље увјерили да је Бог вјечан, сјетите се браћо моја, да је Бог све створио што видимо и невидимо. Још није било овога свијета а Бог је био, који га је створио; па зато овај свијет имајући почетак, имаће и свршетак, а Бог као творац свега остаће вјечан.

Бог је свемогућ т. ј. да ништа нема што је Њему немогуће. „У Бога всја возможна су“ (Мат. XIX. 27.) говори сам Исус Христос. И према томе, зар свемогући Бог није могао створити овај свијет? Па како га је створио! Једном ријечи... Погледајте само на небесне висине и земаљске низине; погледајте сунце,

мјесец и звијезде над нама, па помислите како се оне крећу а једна другој не смета; обратите се на круг земаљски на ком расте биље и растиње, којим се хране сва жива створења свеомогућег Творца, кога свака слава по свом гласу, а разумни човјек својим даром и говором. Све то говори да је Бог свеомогућ и премудар. А пророк и цар Давид вели: „Дивна дјела Твоја Господи! Сва премудростију сошвориш јеси“ (Псалом СШ. 24.). Зашто је Бог створио така дивна и премудра дјела? Шта Га је побудило на то? Ништа друго него неизмјерна благодат Његова. Он је по доброты и благодати својој створио овај свијет, и све што је на њему. Он је и нас створио, не зато што од нас има какву потребу, него једино из благодати своје, да би се и ми наслађавали у створењима Божијим и да би прослављали свога Створитеља. Да, браћо, Бог је благ и преблаг, а при том праведан и правосудан. „Праведен Господ и правди возљуби“ (псал. X. 7.) вели св. пророк Давид. Он по свом правосудју награђује све што је добро а зло казни. Ако се кат-кад и догоди у овом земном животу да праведници не добијају заслужену награду, а зли — казан, то је зато што Бог прве испитује у добру, а пошљедње чека да се покају; но знајте, да у будућем животу не ће тако бити, него ће праведни судија добре наградити а зле казнити.

Питате ме, слушаоци, гдје станује Бог? На ово се може одговорити овим питањем: гдје нема Бога? Помислите, шта би било с оним мјестом, ако би га Бог оставио — Бог, помоћу којег све живи и движе се. Ми говоримо да Бог живи на небу и св. храмовима; но помислите, колико има на свијету христјанских храмова, у којима у исто вријеме живи Бог. Помислиће који од вас, да кад је Бог у храму онда није у нашим домовима, или на другом

ком мјесту. Али не! Бог је свуда у једно и исто вријеме. О том говори псалмопјевац Давид: „Куда бих отишао од Духа Твојега, и од лица Твојега куда бих утекао? Да изађем на небо, Ти си ондје. Да сиђем у пакао ондје си. Да се дигнем на крилима од зоре, и презелим се на крај мора: и ондје ће ме рука Твоја водити и држати ме десница Твоја“ (Псал. СXXXIX. 7—11.). То својство, по ком се Бог наводи свуда у једно и исто вријеме, зове се свудасуштијем Божијим.

Бог је свевидећ, т. ј. Он све види, све зна — зна тајна дјела и мисли наше.

Кад је Бог, као што смо казали, вјечан, свеомогућ, праведан, свевидећ, то је очевидно, зашто је у свему задовољан и блажен. И тако, браћо моја, сад ви знате, зашто је Бог Дух — знате, зашто му треба служити духом и истином — и то не привидно, као на пр. ући у храм и стајати у њему, а мислима далеко бити од храма. Не! така служба је непријатна Богу.

Бог је праведан и правосудан. Помислите шта нас чека на оном свијету, ако без покајања дођемо пред праведнога судију.

Бог је свудасушт, дакле ми можемо и дужни смо молити се Богу не само у цркви, но и на сваком мјесту.

Бог је свевидећ, зато се постарајте да не гријешите не само ријечју и дјелом, него и самим мислима. Бог све зна што је у нас на уму; знаде све што ми радимо и дању и ноћи. Зато треба да смо опрезни у мислима и дјелима. Стид нас је пред људима кад учинимо какво рђаво дјело, а како треба да нас је стид пред Божијим очима! Овако ако се будемо сјећали да је Бог близу нас и да зна наша дјела и мисли, нећемо гријешити, и тим ћемо добити вјечно блаженство. Амин!

преео

п. п.

Живот светог апостола

и евангелиста Луке.

Свети евангелист Лука био је родом из Антиохије сирске. Из младости учио је грчку мудрост и љекарство, те постане вјешт и добар љекар, а уз то и добар иконописац. Знао је језике, египатски, грчки и јеврејски и дође у Јерусалим, баш кад је Господ Исус Христос сијао сјеме своје божанствене науке, које паде на срце св. Луки као на добру земљу, и уроди богатим плодом. Слушајући божанствену науку, бољу отуда исцрни мудрост него ли из грчких и египатских училишта. Научи се познати и вјеровати истинога Бога, па и друге вјери учити. Он постаде један од седамдесет апостола,

које сам напомиње у свом Евангелију говорећи: „Јави Господ и имјех седмдесет, и посла их по дејема пред лицем својим во сваки град и мјесто“ (Лука III. 1.). Између тих бијаше и св. Лука, који хођаше пред лицем Господњим, проповједајући божествену науку и говорећи да је дошао Богом обећани Месија.

У вријеме страдања Спаситељева, св. Лука ходаше свукуда и плакаше за Господом, који је својевољно дао себе на страдање, да својом крвљу искупи род људски. По васкрсенију Христову, кад је ишао са Клеопом у Емаус и разговарао се тужно еа својим другом о стра-

дањима свога љубљенога Учитеља, јави им се Христос и утјехи их. У Емаусу буде на вечери са Христом, и познаде Сина Божијега по преломљењу хљеба.

Послије петнаест година Христова Вознесенија написа Евангелије, у којем је описао све што је сам чуо и видио, и у свом срцу љубављу написано имао. Свети Лука био је сапутник св. апост. Павла, и проповједао је вјеру Христову не само Јудејима, него и јазичницима у Риму и другим мјестима. Из Рима се упути св. Лука на исток, да проповједа науку Христову. Прошавши сву Ливију дође у Египат, подижући свуда цркве, постављајући свештенике и учитеље Христове науке и болесне и болесне тијелом и душом лијечећи. Много је

страдао и гонења претрпио, те у дубокој старости почине у Господу. Његово св. тијело пренешено би из Египта у Цариград за вријеме Константина сина вел. цара Константина, и положено под часну трапезу са апостолима Андријом и Тимотијем. О њему се говори да је изобразио икону Богоматере држећи младенца Христа на рукама, и друге двије иконе Богородичине. Видјевши Богомати свој образ проговори: „Благодат рођенога од мене и моја нека буде с тима иконама“. Тако је св. Лука изобразио апостоле Петра и Павла, и од тада по свом христјанском свијету почеше се правити иконе у славу Божију и Богоматере, и на украшеније храмова светих.

превео

п. п.

Старе књиге.

Требник руком писан минејски.

Има 171 лист, утврдо везана књига, али нити има почетка ни свршетка. Садржај је овај: начело исповѣданїа и т. д. (ја биљежим само што је црвеним словима написано) исце вѣпрашаети его едина поединомѣ иждит донеже ѿвѣщаает, иглаголет емѣ кротко съ смерѣнием: и т. д. сїе запрѣщаетсе тежча вѣлда а. лѣк. — и аще обвѣдѣ и т. д. — Свештеник чита молитву проштену и тогда дает емѣ канѣн противѣ съдѣланных ѿ него и т. д. Овдје се набрајају епитимије, опомене, правила. — правило съборнїи апостолскы и великаго вѣсалїа и дрѣгыхъ сты. (па съедују 12 правила): ащели хощеши ниши сѣмѣ исправленїе зѣстомѣ ѿ ѿ. постникѣ и т. д. — ѿ отровахъ. и т. д. (Овдје на дну листова написано стоји: си требникъ попа Ѡ Фда Гонковића) — опрорицанїи. — овлѣхвованїи — окрѣчолокѣхъ томѣжде запрѣщению подпають иже глаголетѣ вѣрїго лани съжигающе и ѿ нихъ кресе (ваьда крете се) з. лѣкѣ дане причест. — ѿжитїа стго андреа иже ха ради овродиваго. — оженахъ — арменопла. — иже въ халкидонѣ стихъ ѿтцѣ аще чїе отроче нераденїа ради змреть некрѣщено г. лѣкѣ. да се прич. — оїноцѣхъ — за вѣщанїе вел. вѣсил. аще прѣзвїтерѣ или инок нечѣтет чѣсовѣкѣ нѣст достоннъ засти. — никифора цариградскаго, правило SI. — великаго василїа. — ѿпосныхъ вел. василїа. — тогожде. — зго събора Дѣховни ѿцѣ аще исповѣсть комѣ

грѣхъ исповѣдаваго се и т. д. — Дго събора зго недостонїе простѣ оукорит сѣеника и т. д. — зго събора зго неподобаеть людѣиwm и т. д. — апостола павла аще кто имат враждѣ и т. д. — типикѣ — и сотим је све ово свршено на 31. листу.

Одмах затим иде: Послѣдованїе вѣваемо ѿ оусѣпшихъ вѣлцѣхъ. Сѣеникѣ благословен вог и т. д. Ово је већ писано другом руком и ситним словима да се једва прочитате може, на седмом листу овога посљедованија записано је: требникъ попа Фда ивановић, и ништа више. — молитва разрѣшенїю надгробом оумирающихъ. — молитва дѣховнаго ѿца ѿпоустнаа юже написавше въ роукоу оумирающего вѣложити. — Послѣдованїа вѣваема над кѣтїю оусѣпшихъ. — И ово је све свршено на 24. листу. — Далје иде:

Слѣжба ѿсѣненїю маслѣ. да съверетсе. з. попов. и вѣсипають пшеницѣ и сол вѣблюдо, иречеть. а. поп. и т. д. Ова служба писана су три листа, и то првом разговѣтном руком, а сљедећи 13 листова писала је друга рука ситним словима, пак онда опет трећа рука крупним словима написала је осам листова; дакле у све 24 листа. — За тим иде:

Слѣжба ѿсѣненїю воде има седам листова крупним словима писани. — За тим: молитва юже глаголетѣ архїереи, или

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Духовникъ прощенъ за грѣхи все, волинеже и неволнѣ и всакъ клетвѣ и заклинаніе. и вьнегда причещаетъ прчствѣхъ таин. Молитва има пет листа.

Чинъ вываемы исходити състими крсти въ празднигы господскыє. Овдје је знатна ова молитва: Спаси боже люди свое, и благослови достоаніе свое. и посети миръ свои. милостию ищедротами. и оукрѣпи дръжавѣ господина нашего мира. и послани милости твое богатіе ищпнети намъ вьса прегрѣшенія наша волна и неволна. молимитисе владыко завьсакъ дшш христіанскѣю. Има седам листа.

Молитва бездаждю. — Молитва ѿзда джда да се четет на георгіевъ днь. и на възнесеніе и на съшествіе, и да се чьте на четири стране села. Три пуна листа, крупнимъ читкимъ словима, што съеди све до краја кьнге.

Молитва вьжеже знаменати отроче пріемлын иже въ осми днь рождества своего. ведомо дастъ, како порожетве и днь приноситсе вьцрковѣ ѿ баки отроче. на вьспрїетіе имене. творе оубо сценникъ наднимъ обычнѣю молитвѣхъ прѣдъ црковными врати. назнамендетъ емѣ чело и оуста и прьси. и тако ѿпнщаетъ. молитва бабкѣ кода приметъ отроче вьчас роженія его. — молитва жене рождшом отроче — вьчериде сетныже днь пакы пріноситсе вьцрков. — молитва еже сътворити оглашенаа. съвлагитсе го исьзвѣаетъ и поставити на вьстокъ. идоуиѣвъ нанъ г. знаменатъ чело его и оуста и прьси, и глаголетъ молитвѣхъ и т. д. — молитра поже омити новокрещаемого въ осми днь по крещени. — Има писанъ 21 лист.

Одмахъ за тимъ иде: Чинъ вываемыи на вьврбченіе прїходитъ сценникъ въ жрътвѣнык. иже хоте оьрбчнитсе станеть прѣдъ стыми дверми. и т. д. написанъ у деветъ листовъ.

Молитва егда что скврьно или нечисто вьпадетъ въ вино. или въ елен, или въ медъ. или въ кшпс или въ кое любо естиво. подобаетъ изверещи и т. д. — молитва в. отомъже. сїю молитвѣхъ инадъ осквернишимсе браиномъ. — молитва надъ виномъ. — молитва надъ солию. — молитва надъ съсѣдомъ осквернишимсе егда празн ес ивьпадетъ вьне нечто скврно и т. д. — молитва в. томоудже. сїеже и надъ гнилымъ съсѣдомъ. — молитва благословити

вино, или пиво, или медъ, или кшпс. — молитва вьквсншомъ что скврьно вьбрашнѣ вьестиве. — молитва надъ гроздіемъ зрелимъ инадъ вьсакіемъ овициемъ. — молитва надъ осквернишимсе стѣденцемъ. — молитва идше рыбы ловити. — молитви надъ мрежама. — молитва егда хощетъ корабъ плити. — молитва домѣ и храмѣ новѣ. — молитва начети вьсако дѣло.

Чинъ како подобаетъ примати приходѣцкихъ ѿ латинскіе вере къ нашей православней вѣре.

Честны параклис прѣстѣи владычици нашей богородици.

Кадизма. зі. (Овдје су два листа из параклиса, ваьда при везивању нехотице уметнута, а даље съеди ова катизма са три славе).

Евангелиа вькрсна ѿ. — съеди по реду сви 11. Евангелија, само од овога послѣднѣга завршива се и вѣкнѣ ѣакъ истинно ес. па даьихъ листовъ нема.

И ова кьнга налази се у архиви митрополитске конзисторије у Сарајеву.

Цвиѣтни триодъ.

Нити има почетка, ни свршетка; овако сам га ја по његовомъ садржају назвао, јер сам виѣао овакихъ цвиѣтнихъ триода, или пентикостара, који започињу с недељомъ цвѣтномъ, а завршују с недељомъ по троичну дану. Кьнга је писана на дебелој хартији, крупнимъ словима, савсимъ разговѣтно, премда су је двије руке писале, што се добро распознаје на гдјекојимъ мјестима; има од ње у све 231 листъ, многи, преко 30. исчупани су и разметнути, а они други листови увезани су. На првомъ листу после типичкихъ примѣдаба, продужује:

Быстни и вел. понед. на часъ з. (6) троп. гласъ з. Душею сквръшеною припадаемъ тебе и молимитсе спасе мироу. и т. д. — ѿ пророчества езекилеа чтен. Быстъ вьтрїдесетое лѣто, въд. мѣць, петы мѣца назъ вѣке посредѣкъ плѣкненія, и т. д.

вѣсты и вел. понед. вчеръ на госп. возкахъ по сѣ. І. ипомѣ страхъ гласъ е. Никаква друга записа нема, него на страни 84 ове четири ријечи: Си ста и вожѣстана Глига, ништа више.

Имају три листа, ваљда из каква требника искупани, и уједно сашивени, на којима се читају ове молитве:

Молитва бездаждію, їерей вельми: владико много милостиве господи боже наш иже зарекност, важе к тебе послашав илию пророка и т. д.

Молитва ѿзлаго дажда, да се чатит на сти георгіе инав'знесеніе господне, ина смьшествіе стго дѣха да се чате на четири стране села потрици. дїакон господѣ помолимсе: въ истинѣ достойно и праведно, и правок'пно когом нашим ис. христ. поставлѣанем мїхана архангела да стрежет рѣк водных. да дїавол неимат власти надными и т. д.

Један рукопис новијега времена, нема ни почетка ни свршетка, има осам листа проста читка рукописа, и по садржају рекао би да је архијерејско увјештање свему клиру.

Све ове књиге почињући од пеалтира биле су неког Хаџи Мелентије од цркве (манастира) Раче у Србији, који је у том манастиру био игуман за време владе четворице дахија у Биограду, кад је Кара-Ђорђе војску против зулумаџара подигао.

Истог Хаџи Мелентија спомиње и славни српски пјесник Филип Вишњић у својој пјесни „Почетак буне против дахија“, кад је Фочић Мехмед ага у Биограду говорио:

„Док погубим Бирчанин Илију,
„Док погубим Обрџнез Алексу,

„Они паше, а ја сам субаша,
„Док погубим црнога Ђорђија
„Из Тополе села поносита,
„Он царује, а ја субашујем,
„Док запалим Рачу пребијелу,
„И погубим Хаџи Мелентија,
„Кој' је влашку ђабу походио,
„И уз пут се у Стамбул свратио,
„У султана ферман излагао,
„За стотину жутијех дуката,
„Да власима богомољу гради,
„Да је гради за седам година,
„Начини је за годину дана,
„Ево има шест година дана,
„Како гради око цркве куле,
„И у куле дебану набавља,
„А по ноћи топове привлачи,
„Јер се власи нечему надају и т. д.

Овај Хаџи Мелентије био је игуман од Раче манастира, а родом је из Брежана, данашњег котара сребреничког у Босни. Свештеник Ристо Поповић у Дубравици, од ове је исте фамилије из Брежанаца у Липеновићима (види парохија Кравица), и његов прађед доселио се из Брежана од Сребренице у Липеновиће, те прозван је Брежанац, због чега је цео засеок добио име Брежанци. Лако је могло бити, да је Мелентије, пошав у Србију, повео са собом и Илију из Бирча (садашњи котар власенички) у Босни, од куда тамо у Србији прозову га Илија Бирчанин. Забиљежио поп Ристо Поповић свештеник.

Описане ове све књиге налазе се данас у архиви митрополитске конзисторије у Сарајеву.

Старине.

Сказание житиа кнеза Лазара (Герблановича).

(Свршетак.)

Милош паде како мртав пак многи турци навалише многа сила али милош не уме ништа проговорити него се предаде у турске руке и ту га турци свезаше и цру га доведоше тако и турци рекоше и мртву цру рекоше цре ето ти крвника милоша устани те му стани ногом на врату жива га доведоше и рекоше турци кажи нам цре коном ће мо га самрти уморити цар рече сваки господин луби и оставите га жива иа умриех да видим даде везир црство брже устаните те идите на табор кнеза лазара да

видим док ниесам умро да видим кои ће добити брже воиска се диже турска ударише бубневи и борие и како е начин у турака кад се на бои сиравише туи се баираци отворише и копия се сва гори дигоше баираци се ођедоше и сиграшне кулоглине на кнеза лазара ударише а кнез лазар са господом србском у цркви стоаше на литургии светого иована служи христиански закон, стража лазарева дође кнезу лазару каже црев табор дође и наш се диже и рече видите ли брже да се воиска справи бубни ударише

кнеза лазара и борие засвираше када се србли са оружјем састаше, две се војске ударише како гладни вуци а неки рекоше милоша коби-лића овде неима и ивана косанчића и милана топличанина те 3 војводе от нас отбегоше и пра на нас подигоше, бранковић вук рече, не-верни кнеже лазаре турци нас уседоше шчо не бежиш лазар отговара нећу вуче ние нико от војске погинуо иошче, него сви реците помози боже за виеру християнсеу и за крет часни хоћемо се бити и крв нашу и живот наш про-лиевати. тадаи неверни вук бранковић кнеза лазара издаде и оде у турке и шњиме 7 хиљада пунака а лазар на свога кона уседи и свои мач истрже и војску своју прекрсти и обраиגי своју војску прескочи и узе мученически глас на себе и вазупи велием гласом каде отиде пролиевати крв нашу и живот наш откуписмо самртна тиела непошчедимо и иего иунаштва своиа да покажем на полу косову за виеру християнску и за часни крет и за цркве и за манастире и за отачаства наша ако ли кои буде немилостив нека биежи за невернием и бездушнием бранковићем. ту славни кнез лазар у турке улезе и за ним сва господа српска. силне се две војске ударише оружја ста звека от две војске и тешке от множества паданиа и плача людскога от боини витезова, колико ие земли трешна, али се тешкога боиа от страха и дима стреланиа не ктеаше земла и опустише мртва и леже га и от раненика и мртви иунака витеза у крви пливајући, крв тециаше по раз-боишту како риека ко би то чудо могао пре-броити иуначки брои се незна, кои се ранише у крви лежи дакле (две се) две силне војске ударише се и падаше како ветар каде поломи траву по полу с лица самрти иуначке у крви. Старца милкана кои пред нима саблом сиецаше и по два мртва падају. Марчин правду своју на иунаштву показа турке сиекући самрти не мисли. Трифућа огнанина зашчо глас имају иунаци изборни тако и зваху огнани лави учинише и турке без числа гублаху. Погубише радону и богдана за ним неста му веће по два мртва земли падају, за ђецу 9 иуговића бои бише се до год сви погибоше, те силе иуначке, те невидишеш крепости кои бои учинише, а ђурицу и стефана и радована и гоика, станаше петра хука како вихара ветра све биаху иунак иза иунака витеза преолестна господа српска. кнез лазар за християнску виеру желушчи мртви бити чловчаштву показаше на широко поле косово крваво, друга прваго пашу убише другога пашу разбише и војску му сву погу-бише и пра би разбили и војску би му сву сломили да не издаде неверни вук бранковић лазара своиском неговом коће хотиаху сву војску укратти на полу косову, хотити како до подне биеше српска војска добила от полу дана минувши турци добише и кнеза лазара

уфатише жива и руке му савезаше и цру га под чадор доведоше, те цар рече узмите 3 стiene от биела камена те и посадите докле е милош 3 скоком скочио то брзо учините да очима видим страхоту камене, сад идите те му лиено подпишите име милош пра убоде сам себе по-губи на нему гроб сазидайте златом га подпи-шите нека лежи цар с милошем поредо, каде умрем милошу главу осиеците, зашчо милош се иави непотребно е пре господине мени стобом поредо бити и лежати него славному кнезу лазару осеците те метните са собом а метните иаднога милоша главу осиеците те метните испод ногу да милош двори кнеза лазара и мртва како и жива кнеза лазара кои пра уби тако и цар осуди како милош рече. Тако и милош иави се гласом велием вузупи господа плавати и рече милошу шчо ово учини чудно чудо паклига учини до данас отговара милош оно ие они учинио то ти ние са бранковићем за род шчо си год радио саде си очима видио а то ти ниесам саде учинио саде сам ти савр-шио, синоћ сам се обећао на сабору саде си видио виеру мою него си синоћ сию мене и дружину мою те нас назва невиером пред господом а да ти е било данас виђети какву смо ти невиеру учинили на пому косову датие било очима гледати како сва три сокола лете по полу косову како ли богато турке сиекући на полу косову немילו и недраго ниће ние био веровати да очима видиш а како ли да ти други каж', а теби сви остали били с тобом станаше а томе плачу у све би рекао ове три моие војводе бес турака основа лазар говори блажена ти милошу десница твоиа и блажена ти сила и крепост коиа ти била у моиои власти а данас чудно показа иуначство на полу косову и пра мурата убоде и остави спомен на полу косову да се то помине ва веки амин. Милошу тебе ради данас турци крсно име прославити недадоше са господом српском ти данас моме роду крсно име прославити бу ти данас покла сву господо српску и ветезе кои бои зановие-дају бити с турци и чинити брез нашели дого-вора и данас иа цар мурата уби и сам се погуби и ва се нас око себе крсно име просла-вити недадоше не плачемо шчо сам дужан, сваки хоће умриети него данас сва господства погуби на полу косову много храбри моие браће српске, кралеви и банови и војводе моие соколови угричићи хитрени от лети иуговићи војводе мои брчници где иест како ли поги-босте пред очима моима велику шалости нам иест преводники моие радости кое веће неће родити србека земла шчо е год изродила извиши се у тому говори ние се земла родила након оние неће укинути и рече кнез лазар б'же б'же мои прими гн дух мой и цар рече милошу главу осекоше и кнезу лазару проговорити не-дадоше веће му главу осекоше и у неки бунар

у воду метнуше и стаиаше турска сила и србска земља, и први дан погубише¹⁾ хиљада на полу косову и уби милош кобилић 7 хиљада турака војске и кад милош цра уби от тога времена сташе турци лећети по земља краљевства потропише кудие се вратише преко лепе земље србске, таи се дан дан иадним срблем крила

отсекоше каде свое господство изгубише. конач книге житиа кнеза лаза ва веки амин а писа сие житие кнеза лазара вуиан ва лето 3 тисушч н м н лето месеца иануариа к в дн.

Пронашао и уредништву доставио Стево Трифковић парох блажујски.

Конзисторијална окружница.

Број 1430.

О к р у ж н и ц а

протопрезвитерским уредима и свештенству Дабро-Босанске Архиепископске.

Ова АЕ. М. Конзисторија извијештена је са више страна, да се налази неких небрежљивих свештеника, који слабо или нимало не похађају предавања вјеронауке у комуналним школама, у којима се српско-правосл. младеж учи; те због тога је лишена духовне утјехе, при свој жељи ове Конзисторије да се вјеронаука предаје. Примјетило се још и то, да неки за најмањи труд потражују награду, што не приличи свештенику, који је позван својим светим и пастирским позивом и дужношћу како пред Богом, тако и пред својом повјереном паством, да чува своје стадо, које треба да напредује у побожности и познавању своје православне вјере. Да се ово у будуће не би догађало, то се од стране ове духовне власти најозбиљније наређује, да сваки свештеник у својој парохији, гдје се налази комунална школа, има предавати вјеронауку српско-правосл. младежи

не гледајући на број ученика — па ма само једно дијете било, јер је то онај свети и узвишени задатак којему сваки правосл. и српски свештеник треба савјесно да одговара. Протопрезвитерским уредима налаже се, да чине надзор, и да извјештавају ову духовну власт при свршетку школске године о успјеху и похађању вјероучитеља на истим школама, као и то да оређују који свештеник и гдје има предавати вјеронауку, а уједно ако број 20 ученика прелази — упућивати их да траже награду од високе владе преко ове духовне власти, која ће им драговољно њихов труд наградити.

Наставни план по коме се има предавати вјеронаука у комуналним школама, налази се у 1. броју „Дабро-Бос. Источника“.

Сарајево, 22. септембра 1887.

О к а т а в а с и ј и.

Наставак о катавасији, како се има у вријеме четрдесетнице и педесетнице појати.

У Недјељу Митарја и Фарисеја, у 2., 4. и 5. недјељу светога вел. поста, пјева се катавасија: Отверзу уста моја итд., — у недјељу „блудног сина“, месопустну, сиропустну, у 1. и 3. недјељу св. поста, у недјељу цвијетну и страстну, пјева се катавасија из „Триода“. (Ако се случи свети који се празнује, у све седмичне дане св. четрдесетнице пјева се „катавасија“: Отверзу уста моја). Од недјеље свете пасхе (воскресенија) па до „оданија“ пјева се „Воскресенија дењ“ итд.

У дане „преполовљења“ св. петдесетнице и на оданије, пјева се: „Море огустил јеси“ итд. У недјељу 6. по „пасхи“ и на оданије „пасхе“: „Спаситељу Богу в мори људи“ итд. 5. гласа.

На сами празник „Воскресенија“ („Спасов дан“) „Божественим покровен“ итд. 4. глас.

¹⁾ Оваје је испуштен број колико је хиљада погинуло и остало је мјесто празно.

Од „Спасов-дана“ до „оданија“: „Спаситељу Богу“ итд. У недјељу 7. по „пасхи“, (светих Отаца): „Божественим покровен“ итд. У суботу педесетнице катавасија из „триода“ (пентикостара). Од недјеље педесетнице до „оданија“: „Божественим покровен“ итд. У недјељу „свих светих“ до 1. августа, поји се катавасија: „Отверзу уста моја“ 4. глас.

Црквено правило.

За недјеље и празнике мјесеца октобра ш. год.

1. Недјеља 19. по „духовима“ пада 4. октобра влада глас 2. На „господи возвах“: стих 10. 6. воскресни 4 стих: из „Србљака“: св. Деспоту српском Штићановићу. Слава светому, иниће богородичан гласа. На „стиховње“ обично, (као 15. недјеље). На јутрењи: Еванг. воскресно од Јована зач. 64. На литургији блажена и тропари по входу као и недјеље 15. Апостол

из посланице: Коринћ. зач. 194. Евангелије од Луке зач. 26. Љубите и непријатеље ваше итд.

II. Недјеља 20. пада 11. октобра влада глас 3. На господи возвах: Стихире на 10. 6. воскресни и 4. ст. Апостолу Филипу; — али правило црквено вели: „ако се случи 11. дан овог мјесеца у недјељу (као што јест ове год.) то се онда оставља служба редовном свецу, него се прјева служба: „светих отаца седмог васионског сабора“ т. ј. онијех који су „Иконоборце“ побједили и науку о почитовању св. икона, нама изложили. — На великој вечерњи, узети треба на „господи возвах“: 10. и то: 4. воскресне и 6. ст. светим Оцима, глас 6. подобан: „Честнија собори“ итд. Слава Оцима Иниње богородичан гласа. — „Ако буде „митија“ онда пој: стихире храма. На стиховње стихире воскресне гласа, Слава Оцима глас 4. „молебнују памјат“ итд. Иниње: „призри на моленија твојих“ раб итд. На благослову хљебова тропар „Богодице дјево“ два-пут и Оцима: „Препрославлен јеси“ итд. На јутрењи: Евангелије воскресно од Јована зач. 65. На литургији блажена гласа и Оцима од канона прјесма 6. По входу: тропар воскресан, и Оцима, онда кондак воскресан, Слава Оцима Иниње: кондак храма. Апостол: Галатом зач. 200. Евангелије од Луке зач. 30. „Исусе оживљава јединца матерна у граду Нану“.

III. Недјеља 21. пада 18. октобра влада глас 4. На „господи возвах“: стих 10. вос-

кресни 6. и 4. ст. св. Еванђелисту Луци. Слава: Еванг. Луци Иниње: богородичан гласа. — „Стиховње“ воскрес. Слава светом, Иниње по гласу богородичан. Тропар воскр. Слава: тропар св. Луци Иниње по гласу. На јутрењи: Еванг. воскресно од Јована зач. 66. На литургији: блажена воскр. и од канона светог. По входу тропари као и 15. недјеље. Апостол „Галатом“ зач. 203. Еванг. од Луке зачало 35. „О сијачу“.

IV. Недјеља 22. по духовима пада 25. октобра влада глас 5. На „господи возвах“: Стихире воскр. (6.) и св. мученицима на 4. и даље као 15. недјеље. На јутрењи: Еванг. воскр. од Јована 67. На литургији: Апостол од посл. „Галатом“ зач. 215. Евангелије од Луке зач. 83. о „богаташу и сиромашном Лазару“. 26. октобра „памјат свјатаго великомученика Димитрија мироточца. (Митров-дан); и успомена великог и страшног земљотреса. На јутрењи: Еванг. од Матеја зач. 36. На литургији: Апостол „Тимотеју“ зач. 292. Еванг. од Јована зач. 52. „рече Господ: Ово вам заповједам да љубите друг друга“ итд. Причастно: Хвалите и светом памјат вјечнују итд.

☩

Прево из црквеног устава:

Петар Ђенић,

катихета.

П р е г л е д

српско-православних вјероисповједних основних школа у Дабро-босанској дијецези за школску годину 1886/7.

1. У Сарајеву: Мушка четворо-разредна са 169 ученика, женска четворо-разредна са 74 ученице.	10. У Лијешћу: Мушка четвороразредна са 51 ученик и са 1 ученицу.
2. У Пазарићу: Мушка дворазредна са 17 ученика.	11. У Броду: Мушка четвороразредна са 18 ученика и са 4 ученице.
3. У Нишићу: Мушка дворазредна са 10 ученика и 7 ученица.	12. У Тешњу: Мушка четвороразредна са 34 ученика и са 7 ученица.
4. У Високом: Мушка четвороразредна са 49 ученика и са 7 ученица.	13. У Добоју: Мушка четвороразредна са 9 ученика и са 10 ученица.
5. На Илијашу: Мушка троразредна са 23 ученика.	14. У Прњавору: Мушка четвороразредна са 27 ученика и са 12 ученица.
6. На Сокоцу: Мушка четвороразредна са 16 ученика.	15. У Приједору: Мушка четвороразредна са 108 ученика: Женска четвороразредна 42 ученице.
7. У Бањолуци: Мушка четвороразредна са 135 ученика: Женска четвороразредна са 95 ученица.	16. У Дубици: Мушка четвороразредна са 38 ученика и са 13 ученица.
8. У Градишккој: Мушка четвороразредна са 84 ученика: Женска четвороразредна са 32 ученице.	17. У Новом: Мушка четвороразредна са 40 ученика.
9. У Дервенти: Мушка четвороразредна са 29 ученика и са 14 ученица.	18. У Бихаћу: Мјешовита мушка и женска школа са 17 ученика и са 18 ученица.
	19. У Ђучу: Мушка четвороразредна са 30 ученика и са 1 ученицу.

Народна је новосарађена црква у Горњем Унцу
 пренета и дозволом АЕМ конзисторије отво-
 рена је новосарађена црква у Горњем Унцу
 с благословом Његовог Високопреосве-
 штенства и дозволом АЕМ конзисторије отво-
 рена је новосарађена црква у Горњем Унцу
 21. септембра о. г. после 12-дневне забављане.
 г. Митрополит повратио се је у своју резиденцију
 с овог пута Његово Високопреосвештенство
 који је у раду обављен и потрађен.
 избором нове општине у присуству Његовом
 омогућно што је савним и пошло за ружком,
 општини постоје уклонио и божи темљ истој
 сутопшћу неке размрине које у тамошњој
 је у Травици неколика Јана по жези тамошњел
 српско-православног народа да би својом при-
 високопреосвештенство г. Митрополит пробаио
 Приликом овог каноничног пута Његово
 ности и из ових крајева стекао.
 православног народа, који се у сјају те свеча-
 свештенства у присуству многобројног српско-
 геравањски котар Јајачки) уз судјеловање околнот
 сарађену цркву у Мегану (протопрезвитајат
 полит Јана 13. септембра о. г. осветио је ново-
 Његово Високопреосвештенство г. Митро-

Осветљене цркви. Црквене вијести.

- 20. у Крупи: Женска четворпаредна са 24 ученице и са 7 ученика.
- 21. у Санском Мосту: Мушка четверо-паредна са 38 ученика и са 26 ученица.
- 22. у Старом Мајдану: Мушка четверо-паредна са 29 ученика и са 4 ученице.
- 23. у Травици: Мушка четворпаредна са 25 ученика: Женска четворпаредна са 15 ученица.
- 24. у Бузовачи: Мушка једнопаредна са 3 ученика.
- 25. у Импанима: Мушка четворпара-редна са 16 ученика.
- 26. у Варвар Вакуфу: Мушка четверо-паредна са 56 ученика.
- 27. у Д. Пачкој: Мушка четворпара-редна са 10 ученика.
- 28. у Стрпци: Мушка четворпаредна са 8 ученика.
- 29. у Лијевицу: Мушка четворпаредна са 67 ученика: Женска четворпаредна са 38 ученица.
- 30. у Гласинцу: Мушка четворпаредна са 16 ученика и са 12 ученица.
- 31. у Бутојну: Мушка четворпаредна са 44 ученика и са 9 ученица.
- 32. у Доњем Вакуфу: Мушка четверо-паредна са 26 ученика и са 2 ученице.
- 33. у Боланићу: Мушка четворпара-редна са 25 ученика.

Овај завод састоји се из:
 1. Једне женске основне школе са 4 па-редна у којој се учи 18 ученица и 1 ученик.
 2. Школе названа "припрема за прета-рандију" у којој се учи 9 ученица.
 3. Препарације од 3 паредна у којој се учи 5 ученица.
 У овом заводу има још 8 ученица, које сада не уче у школи, већ у кући и економји и надзиравају млађе ученице.

Датан.

Међу православно вјероисповједне школе може се уврстити и завод ентлеки, који постоји у Сарајеву и коме је управитељница велика и позната српска добротворка племенита Мис Аде-лина Павлија Ириб. У овоме заводу, којел издржава редена добротворка уче се искључиво само српско-православна епромашна дјеца и у заводу станују.

Датане у свима овим школама учио се у школској години 1886/7. мушких 1318 ученика и женских 465 ученица.

- 34. у М. Озрену: Мушка четворпара-редна са 23 ученика.
- 35. у Возућој: Мушка четворпаредна са 23. ученика.

Прекрају на дан 24. августа о. год. и у
 ну осветљени антипис по правилу свете
 цркве уншен, за чим је сједокала Боже-
 ствена литургија, коју су одслужили: прото-
 презвитајер гламочки пречасни Стево Кукриќа
 са још неколико свештеника. Српско- право-
 славног народа било је у врло великом броју
 које са сеља које пак из околних вароши Гла-
 моча и Петроваца.
 Такође с благословом Његовог Високо-
 преосвештенства и дозволом АЕМ. Конзисто-
 рије отворена је и осветљени антипис
 уншен по пропису св. цркве у новосарађену
 цркву Међувањску у присуству многобројног
 српско-православног народа и кот-
 тембра о. год. Божествену службу служио је
 протопрезвитајер приједорски пречасни Милја
 Зелениќа уз припомоћ преч. Јована Зеленића
 проте Дубичког и још шест свештеника. При
 свршетку литургије говорио је приличне слово
 овом Јану г. прота Зеленић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Његово Високопреосвештенство епископ Бокопоторски Господин Герасим Петрановић благоизволео је подарити 60 комада књига својих: „Пастирска писма, слова и бесједе“, с тим, да се 40 комада преда ректорату српско-православног богословског завода у Релеву, које ће се питомцима раздијелити а

20 комада да се подијели свештенству Дабробосанске дијецезе.

На овоме племенитом дару много уваженог поборника и пастироначалника изражена је захвалност како од управе богословског завода тако исто и од АЕМ. Конзисторије. Иљадли се оваки добротвори. АЕМ. Конзисторија.

Књижевне вијести.

Дошла нам је на приказ нова књига и може се добити: у књижари Велимира Валожића у Биограду: Душана Валожића у Нишу и свима биоградским књижарама

Србија у деветнаестом вијеку

(Кара Ђорђе и Милош)

написао

Сен-Рене — Таљандије

превео

Н. С. Јовановић — „Американац“.

Од устанка на дахије 1804. до једренског мира 1830. Цијена је књизи 1 фор. а. вр. а на 5 књига 1 бесплатно.

Разне биљешке.

ДРУШТВО ЗА ОСНИВАЊЕ ИСТОЧНО-ПРАВОСЛ. ОПШТИНЕ У ГРАЦУ.

На молбу поменутог друштва АЕМ. Конзисторија разаслала је „позиве“ на све протопрезвитерате ове дијецезе који су од друштва послани ради сакупљања добровољних прилога који ће се употребити на ту цијел, да се у поменутом мјесту подигне источно-православна црква гдје данас живе преко 40 породица православног вјероисповједања, као: Руса, Грка, Румуна, Срба и Бугара.

Осим тога налази се у том мјесту преко 100 ђака православних из свију крајева, на свеучилишту и на другим великим школама.

Сви су ови морали до сада да буду без богослужења и без осталих вјерских обреда,

јер ту нема православне цркве и православног свештеника.

Да би се тој давно већ осјећаној потреби једном доскочило основало се то друштво за подизање православне црквене општине, чија су правила (статути) од ц. кр. намјесништва већ одобрена и свакоме ће се на захтјевање драговољно послати.

Друштво управља молбу на пречастно свештенство наше, на штоване личности, тјела, црквене општине и у опште на све православне Хришћане, да их било којим год начином потпомогну и то по могућности:

1. Новчаном помоћу једанпут за свагда;
2. Годишњим прилогом, ма и најмањим за произвољно вријеме;
3. Поклонима разних црквених утвари, особито икона, свећњака, књига, одежда, кртова итд.
4. Сакупљање добровољних прилога;
5. Напосљетку ширењем ове молбе међу другим, нама овдје непознатим личностима, манастирима и црквеним општинама.

Сви па и најмањи прилози благодарно ће се биљезити и у своје вријеме сви заједно у новинама објавити, и нека се изволе слати на потписаног начелника и оснивача друштва (под адресом: ц. кр. капетану у м. г. Ернесту плем. Зајцу, Ernest, Edler von Zaicz, Graz, Klosterwiesgasse 14.) или преко политичних власти („Друштво за оснивање православне црквене општине у Грацу“ — Verein zur Gründung einer griech. orient. Kirchen-Gemeinde in Graz).

Уљудно се умољавају штовани претплатници нашег листа „Источника“, да изволе послати претплату, они који су се пријавили да ће лист држати.

Уједно позивамо гг. протопрезвитере и надзиратеље а преко ових сво свештенство у овим земљама да пошаљу претплату, како би се обезбједило тачно излажење овог листа. **Власништво.**